

Sygn. akt II PK 227/10

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 6 kwietnia 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Zbigniew Korzeniowski

SSN Roman Kuczyński (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa P. N.

przeciwko Zarządcy Kompensacji Stoczni [...]

o odszkodowanie z tytułu zakazu konkurencji,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 6 kwietnia 2011 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 28 maja 2010 r.,

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Pozwem z dnia 9 września 2009 r. skierowanym przeciwko Zarządcy Kompensacji Stoczni /.../ powód P. N. wniósł o zasądzenie od Stoczni kwoty 11.948,00 zł tytułem odszkodowania wynikającego z umowy o zakazie konkurencji oraz zasądzenie od Stoczni na jego rzecz zwrotu kosztów procesu. W uzasadnieniu

pozwu wskazał, że w dniu 2 września 2008 r. zawarł ze Stoczną umowę o pracę oraz umowę o zakazie konkurencji. W dniu 31 maja 2009 r. wygasł stosunek pracy powoda. Podniósł, iż Stocznia mimo podpisanej umowy nie wywiązała się z obowiązku wypłaty odszkodowania.

Sąd Rejonowy – Sąd Pracy po rozpoznaniu sprawy, wydał w dniu 12 stycznia 2010 r. wyrok, w którym zasądził od Stoczni /.../ na rzecz powoda kwotę 11.853,93 zł brutto tytułem odszkodowania za zakaz konkurencji, w pozostałej części oddalił powództwo oraz nakazał pobrać od Stoczni na rzecz Skarbu Państwa kwotę 592,00 zł tytułem zwrotu opłaty, od uiszczenia której powód był zwolniony. Przedmiotem analizy sądu było ustalenie, czy umowa o zakazie konkurencji z dnia 2 września 2008 r. nadal łączy strony i jest podstawą żądania odszkodowania przez powoda, czy też umowa ta wygasła. W ocenie sądu powództwo w zakresie żądania głównego o zasądzenie odszkodowania zasługuje na uwzględnienie. Zakaz konkurencji obejmujący okres po ustaniu stosunku pracy aktualizuje się w chwili, gdy pomiędzy stronami umowy o zakazie konkurencji nie istnieje już stosunek pracy (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2006 r., I PZP 5/05). Zakaz konkurencji przestaje obowiązywać przed upływem terminu, na jaki została zawarta umowa przewidziana w tym przepisie, w razie ustania przyczyn uzasadniających taki zakaz lub niewywiązywania się pracodawcy z obowiązku wypłaty odszkodowania (art. 101² § 2 k.p.). W umowie z dnia 2 września 2008 r. w pkt 5b przewidziano możliwość rozwiązania umowy jedynie za pisemnym porozumieniem stron. Bezspornym było między stronami, że umowa nie została w żaden sposób rozwiązana ani wypowiedziana. Zgodnie z treścią art. 39 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o postępowaniu kompensacyjnym w podmiotach o szczególnym znaczeniu dla polskiego przemysłu stoczniowego po wszczęciu postępowania kompensacyjnego zarządca, kompensacji bądź powód mieli możliwość odstąpienia od umowy. W tym przypadku, również bezspornym między stronami było, że żadna ze stron nie odstąpiła od umowy o zakazie konkurencji. Umowa o pracę powoda wygasła w dniu 31 maja 2009 r., zatem z dniem 1 czerwca 2009 r. zaczęła obowiązywać umowa o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy. W ocenie Sądu Rejonowego argumenty pozwanej dotyczące wygaśnięcia umowy o zakazie konkurencji w związku z wprowadzeniem w Stoczni postępowania

kompensacyjnego nie są trafne. Ustawodawca rozróżnił ustawę z dnia 19 grudnia 2008 r. o postępowaniu kompensacyjnym w podmiotach o szczególnym znaczeniu dla polskiego przemysłu stoczniowego oraz Prawo upadłościowe i naprawcze. Te akty prawne nie wskazują aby można było stosować je na zasadzie analogii. Podkreślić należy, iż dopiero w art. 58 ust. 1 ustawy kompensacyjnej wskazano, że od dnia wszczęcia postępowania kompensacyjnego do dnia jego zakończenia albo umorzenia postępowania kompensacyjnego nie może być ogłoszona upadłość stoczni, której dotyczy kompensacja. Postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości stoczni będące w toku, podlegają zawieszeniu z dniem wszczęcia postępowania kompensacyjnego do dnia zakończenia albo umorzenia tego postępowania (ust. 2). Od dnia złożenia wniosku o wszczęcie postępowania kompensacyjnego przez stocznnię do stoczni nie stosuje się przepisów o obowiązku złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości (ust. 3). Obydwie ustawy dotyczą innych okoliczności, określają etapy następujące po sobie. Sam ustawodawca nie wskazuje by uregulowania jednej z nich można było zastąpić uregulowaniami drugiej, a taka wykładnie jest niedopuszczalna. Wprowadzenie postępowania kompensacyjnego jakkolwiek prowadzi do likwidacji zakładu nie jest tożsame z likwidacją bądź upadłością stoczni.

Wyrokiem z dnia 28 maja 2010 r. Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił apelację Zarządcy Kompensacji. W uzasadnieniu Sąd Okręgowy stwierdził, że zarzuty apelacji koncentrują się wokół interpretacji art. 39 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r o postępowaniu kompensacyjnym w podmiotach o szczególnym znaczeniu dla polskiego przemysłu stoczniowego (Dz.U. Nr 233, poz. 1569). Sąd nie podzielił wykładni wskazanego przepisu zaprezentowanej przez apelującego. Nie można zgodzić się z twierdzeniem, iż z uwagi na brak oświadczenia Zarządcy Kompensacji, czy od umowy odstępuje, czy też żąda jej wykonania, i jednocześnie brak wystąpienia powoda o złożenie takiego oświadczenia w trybie art. 39 ust. 2 ustawy o postępowaniu kompensacyjnym umowa o zakazie konkurencji nie obowiązuje. Sąd Okręgowy zważył, że ustanie okoliczności uzasadniających istnienie zakazu konkurencji nie oznacza zwolnienia od wypłaty odszkodowania. Analiza obowiązujących przepisów wskazuje, że w tej sprawie istniały trzy drogi odstąpienia od umowy o zakazie konkurencji: 1) zgodnie

z treścią umowy, tj zgodnie z pkt 5a i 5b umowy - umowa mogła zostać rozwiązana jedynie za pisemnym porozumieniem stron, pracownik mógł zostać zwolniony z zobowiązań wynikających z umowy poprzez oświadczenie stoczni wyrażone na piśmie; 2) zarządca kompensacji mógł złożyć oświadczenie w trybie art. 39 ust. 1 ustawy o postępowaniu kompensacyjnym o odstąpieniu od umowy; 3) na pisemne żądanie pracownika. W ocenie Sądu bezspornym było, że żadna z powyższych okoliczności nie zaistniała. Tym samym nie można było przyjąć by umowa o zakazie konkurencji przestała obowiązywać.

Na powyższe orzeczenie pozwany wniósł skargę kasacyjną zarzucając naruszenie prawa materialnego poprzez błędną wykładnię art. 39 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o postępowaniu kompensacyjnym w podmiotach o szczególnym znaczeniu dla polskiego przemysłu stoczniowego w związku z przyjęciem przez Sądy obu instancji, iż: - Zarządca Kompensacji winien złożyć oświadczenie o odstąpieniu od umowy o zakazie konkurencji zawartej z powodem przez Stocznię; - do obowiązków Zarządcy Kompensacji należało ewentualne rozwiązanie powyższej umowy, czy zwolnienie powoda z obowiązku powstrzymywania się od działań konkurencyjnych; - wskutek braku stosownego oświadczenia Zarządcy Kompensacji o odstąpieniu od umowy zawartej z powodem przez Stocznię uznać należy, że umowa obowiązuje i winna być przez strony wykonywana. Podczas gdy prawidłowa wykładnia powyższego przepisu - wykazywana przez pozwanego w toku postępowania przed Sądami obu instancji orzekającymi w niniejszej sprawie - w świetle wykładni analogicznego przepisu art. 98 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze - prowadzi do wniosku, iż umowa łącząca strony znajduje się w stanie zawieszenia i nie podlega wykonaniu przez żadną ze stron. Mając powyższe na uwadze pozwany wniósł o uchylenie w całości wyroku Sądu Okręgowego z dnia 28 maja 2010 r. oraz uchylenie w zakresie pkt I i III poprzedzającego go wyroku Sądu Rejonowego z dnia 12 stycznia 2010 r. i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania za wszystkie instancje, ewentualnie o orzeczenie co do istoty sprawy poprzez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się bezzasadna. Stosownie do art. 101² § 1 k.p., w umowie o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy określa się okres obowiązywania zakazu konkurencji i ten element przedmiotowo istotny określa umowę o zakazie konkurencji jako umowę terminową. Celem takich umów jest zagwarantowanie stronom pewności co do trwania zobowiązania zasadniczo przez czas w umowie oznaczony, skrócenie czasu trwania umowy zaburza zatem założoną stabilizację. Przepisy Kodeksu pracy nie przewidują wcześniejszego rozwiązania umowy o zakazie konkurencji, ale też umowa ta nie jest objęta zakazem jej skrócenia wynikającym z innych przepisów, także przepisów Kodeksu cywilnego stosowanych odpowiednio (art. 300 k.p.). Zważywszy, że możliwość taka nie sprzeciwiałaby się właściwości lub naturze takiej umowy, jak też że nie ma argumentów natury socjalnej lub etycznej, które nakazywałyby szczególne jej wzmocnienie, Sąd Najwyższy przyjął, iż do umów o zakazie konkurencji mają zastosowanie ogólne zasady dotyczące rozwiązywania umów i w konsekwencji dopuścił ich wcześniejsze rozwiązywanie. W związku z tym umowa o zakazie konkurencji może być rozwiązana w taki sposób, w jaki doszło do jej nawiązania, czyli w drodze porozumienia stron. W tym samym trybie może nastąpić zmiana zawartej umowy, a ponadto strony mogą w umowie zamieścić postanowienia przewidujące wcześniejsze rozwiązanie umowy przez wypowiedzenie, prawo odstąpienia lub ziszczenie się określonego warunku rozwiązującego (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2001 r., III ZP 7/01, OSNAPUS 2002 nr 7 poz. 155 oraz wyroki z dnia 26 lutego 2003 r., I PK 16/02, OSNP 2004 nr 14, poz. 239, z dnia 26 lutego 2003 r., I PK 139/02, OSNP 2004 nr 14, poz. 241, z dnia 12 lutego 2004 r., I PK 398/03, OSNP 2005 nr 1, poz. 5, z dnia 1 marca 2005 r. I PK 96/04, niepublikowany). Dokonując wykładni art. 39 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o postępowaniu kompensacyjnym w podmiotach o szczególnym znaczeniu dla polskiego przemysłu stoczniowego należy mieć na uwadze wskazany wyżej charakter prawny umowy o zakazie konkurencji, w szczególności, że jest to umowa znajdująca się na granicy między prawem pracy a prawem cywilnym. Umowa o zakazie konkurencji w tym sensie jest szczególną umową wzajemną. Umowy wzajemne to takie umowy wzajemnie zobowiązujące, w których świadczeniu jednej

ze stron odpowiada świadczenie drugiej. Jest to więc ogromna większość umów zawieranych w obrocie. Umowami wzajemnymi są przykładowo: sprzedaż, zamiana, najem, dzierżawa, leasing, zlecenie, umowa o dzieło czy umowa o roboty budowlane. Można zatem stwierdzić, że przepis art. 39 powołanej ustawy odnosi się przede wszystkim do tego rodzaju umów zawieranych w obrocie gospodarczym. Celem wskazanej normy prawnej jest umożliwienie takiego ukształtowania sytuacji prawnej stoczni, która stwarza warunki do efektywnego i szybkiego spieniężenia jej majątku. Proces kompensacji należy rozumieć jako sprzedaż składników majątku spółek: Stocznia /.../ i Stocznia /.../ Sp. z o.o., zaspokojenia roszczeń wierzycieli stoczni i ochrony praw pracowników tych stoczni. Zgodnie z art. 58 powołanej ustawy postępowanie kompensacyjne jest odrębną instytucją prawną od upadłości, i ma uprzedni charakter niż postępowanie upadłościowe, skoro zgodnie z tym przepisem od dnia wszczęcia postępowania kompensacyjnego do dnia jego zakończenia bądź umorzenia nie może być ogłoszona upadłość stoczni. Ponadto przedmiotowa ustawa *expresis verbis* wskazuje w art. 33, iż po wszczęciu postępowania kompensacyjnego zmiana lub wygaśnięcie stosunku prawnego, którego stroną jest stocznia, jest możliwe tylko według przepisów tej ustawy. Jeżeli zobowiązania z takiej umowy nie zostały wykonane w całości lub w części, to do decyzji zarządcy kompensacji pozostawione jest, czy od umowy odstąpi, czy też wykona zobowiązanie stoczni i zażąda wykonania przez drugą stronę. To jednostronne uprawnienie kształtowania stosunku prawnego łączącego dłużnika z jego kontrahentami służyć ma podniesieniu efektywności postępowania kompensacyjnego i wykonaniu tylko tych umów, które są dla majątku stoczni korzystne. Zarządca winien poddać analizie ekonomicznej wszystkie umowy zawarte przez stocznnię (niewykonane) i na podstawie tej analizy podjąć decyzję co do odstąpienia lub wykonania umowy. Drugiej stronie prawo wyboru nie służy, a decyzją zarządcy jest związana. Może jedynie żądać, aby zarządca w terminie 3 miesięcy oświadczył, czy umowę wykonuje, czy też od jej wykonania odstępuje. W ocenie Sądu Najwyższego postulowane przez stronę skarżącą stosowanie względem art. 39 powołanej ustawy wykładni analogicznej do przepisu art. 98 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze jest niedopuszczalne, w szczególności nie jest zasadne stosowanie w niniejszej

sprawie domniemania, jakie dopuszcza się przy wykładni z art. 98 ust. 2 ustawy - Prawo upadłościowe i naprawcze, iż milczenie zarządcy przez czas dłuższy niż 3 miesiące od złożenia żądania wypowiedzenia się co do losów umowy przez byłego pracownika stoczni uważa się, iż zarządca od umowy odstąpił. Także nie można uznać za zasadne argumentów skarżącego, iż wskutek braku stosownego oświadczenia zarządcy kompensacji o odstąpieniu od umowy, umowa łącząca strony znajduje się w stanie zawieszenia i nie podlega wykonaniu przez żadną ze stron. W świetle ugruntowanego stanowiska Sądu Najwyższego, bazującego na oczywistej tezie, że niewykonanie zobowiązania z umowy wzajemnej nie prowadzi do jego wygaśnięcia (por. art. 487 - 497 k.c.), nie można zgodzić się z twierdzeniem, w myśl którego z uwagi na brak oświadczenia zarządcy kompensacji, czy od umowy odstępuje, czy też żąda jej wykonania, i jednocześnie brak wystąpienia powoda o złożenie takiego oświadczenia w trybie art. 39 ust. 2 ustawy o postępowaniu kompensacyjnym, umowa o zakazie konkurencji nie obowiązuje, a przewidziane w art. 101² k.p. roszczenie o odszkodowanie wygasa. W takiej sytuacji wręcz przeciwnie, w razie nie wywiązywania się pracodawcy z obowiązku wypłaty odszkodowania, działanie takie zgodnie z art. 101² § 2 k.p. nie pozbawia pracownika roszczenia o odszkodowanie.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., orzekł jak w sentencji.